

УДК 346:334

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ
ПРОЦЕДУР БАНКРУТСТВА У
ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ**

Олександр ПУНДА

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри

Хмельницький національний університет
(Хмельницький)

<https://orcid.org/0000-0002-9175-3141>

Дар'я АРЗЯНЦЕВА

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри

Хмельницький університет управління та
права імені Леоніда Юзькова
(Хмельницький)

<https://orcid.org/0000-0001-8014-7544>

Стаття присвячена особливостям застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану. Наголошено, що в умовах розширення інформаційного компоненту соціальної системи та широкого проникнення інформатизації у господарську діяльність зростає значення правових гарантій забезпечення недоторканості інформаційної сфери, зокрема, баз даних або персональних даних фізичних осіб.

В умовах воєнного стану забезпечення належного правового регламентування господарсько-правових відносин стає першочерговим завданням органів публічного управління. Підкреслено, що у контексті змін до законодавства, викликаних потребами регламентування відносин банкрутства у воєнний час, виникає необхідність критично оцінити можливості арбітражного керуючого отримати широкий доступ до персональних даних. Запропоновано ввести у законодавство категорію «таємниця діяльності арбітражного керуючого». За

UDC 346:334

**PECULIARITIES OF APPLYING
BANKRUPTCY PROCEDURES
DURING THE PERIOD OF MARITAL
STATE**

Punda, Oleksandr

Doctor in the field of Legal Science, Professor,
Professor of the Department

Khmelnytskyi National University
(Khmelnytsky)

Arziantseva, Daria

PhD in Economics, associate professor,
assistant professor of the Department

Khmelnytsky University of Management and
Law named after Leonid (Khmelnytsky)

The paper is dedicated to peculiarities of applying bankruptcy procedures during the period of marital state. There is stressed, in conditions of spreading information component of the social system and wide penetration of informatization in economic activity, a significance of legal guarantees of ensuring the inviolability of the information field, particularly, data bases or personal data of natural persons, is increasing.

In conditions of the marital state, providing appropriate legal regulation of economic relations becomes the first task of public governance authorities. There is outlined, in the context of amendments to the legislation, caused by demands of regulation of relationships during the marital state, a necessity of critical estimation of opportunities of the arbitration manager to receive wide access to personal data arises. There is suggested implementing at the legislation the category of the "secrets of activities of the arbitration manager". Provisions on activities of other

основу техніко-юридичного конструювання такої норми можна взяти положення щодо діяльності інших представників незалежної професійної діяльності – адвокатів. Таємницю діяльності арбітражного керуючого складає будь-яка інформація, що стала відома арбітражному керуючому, особам які перебувають з ним у трудових відносинах, яка характеризує господарсько-фінансову та комерційну діяльність підприємства-боржника, а також питання, із якими власники (засновники) або працівники підприємства-боржника зверталися до арбітражного керуючого, зміст його порад, консультацій, роз'яснень арбітражного керуючого, складені ним документи, інформація, що відноситься до персональних даних, комерційної таємниці та інші відомості, одержані арбітражним керуючим під час заходів щодо розпорядження майном боржника, його санації або ліквідації банкрута-юридичної особи або реструктуризації боргів боржника чи їх погашення у випадку боржника-фізичної особи.

Підкреслено, що практичним засобом забезпечення гарантій дотримання з боку арбітражного керуючого вимог щодо таємниці своєї професійної діяльності та збереження від розголошення отриманої інформації може стати укладання між ним та підприємством-боржником договору про нерозголошення, який має охоплювати будь-яку комерційну, фінансову та технічну інформацію; інформацію, що стосується минулої, поточної або майбутньої господарської діяльності підприємства-боржника; пропозиції та інші об'єкти інтелектуальної власності, схеми; інформацію про клієнтів, умов співпраці з клієнтами; інформацію стосовно об'ємів господарської діяльності, щодо формування планів продажів; інформацію щодо бюджетів та планування; інформацію щодо нарахування та сплати бонусів клієнтам та працівникам; інформацію щодо працівників; інформацію щодо звітності, бази даних клієнтів, бізнес-політику або практику, бізнес-процеси та персональні дані.

representatives of independent professional activities in particular, attorneys can be used as a basis for the legal and technical constructing the provision, mentioned above. Secrets of activities of the arbitration manager include any information that became known to the arbitration manager or to persons who are in labor relations with him / her, that characterizes economic and financial or trade activities of the debtor enterprise. These secrets also include questions which personnel of the debt enterprise addressed to the arbitration manager, content of him / his consultations, him / his explanations, document, provided by him / her, personal data, trade secrets, and other information that was received by arbitration manager during measures on disposal of the debtor's property, its rehabilitation or liquidation of a bankrupt legal entity or restructuring of the debtor's debts or their repayment in the case of an individual debtor.

There is outlined, a practical means of the ensuring guarantees of compliance by the arbitration manager with the requirements regarding the secrecy of his professional activity and protection from disclosure of the received information can become concluding a non-disclosure agreement between him and the debtor enterprise. This agreement should cover any trade, financial, and technical information; information regarding past, current and future economic activities of the debtor enterprise; proposals and other objects of the intellectual property, schemes; information about clients and conditions of collaboration with clients; information on economic activities' capacity and on working-out of sales plans; information about budgets and planning; information on accrual and payment of bonuses to clients and employees; information about employees; information regarding reports, data bases of clients, business policy or practice, business processes and personal data.

Ключові слова: арбітражний керуючий, персональні дані, комерційна таємниця, конфіденційна інформація, таємниця діяльності арбітражного керуючого, угода з арбітражним керуючим, договір про нерозголошення

Keywords: arbitration manager, personal data, trade secrets, confidential information, secrets of activities of arbitration manager, agreement with the arbitration manager, non-disclosure agreement

Належний стан господарсько-правового регулювання перебуває у прямій залежності з стабільністю функціонування всієї соціально-політичної системи та її інституцій. Зрозуміло, що тривала і виснажлива війна впливає на функціонування всього суспільного «організму». У таких умовах забезпечення належного стану правового регламентування господарсько-правових відносин стає першочерговим завданням органів публічного управління. Вимушені нормативно-правові новації мають забезпечити ефективність правових гарантій та наданих учасникам правовідносин можливостей досягнення заявлених за звичайних умов цілей та інтересів.

Зазначене повною мірою торкається і сфери професійної діяльності арбітражного керуючого в процесі застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану. Як відомо, банкрутство – це інструмент відновлення платоспроможності за допомогою процедур розпорядження майном та санації, а у разі неможливості – інструмент задоволення вимог кредиторів у ліквідаційній процедурі. Основну об'єднувальну роль у банкрутстві відіграють арбітражні керуючі. Вони також виступають незалежними консультантами та посередниками між інтересами боржника і кредиторів, оскільки допомагають боржнику відновити платоспроможність, а кредиторам – задовольнити їхні вимоги [1]. У цьому аспекті набуває актуальності проблематика діяльності арбітражного керуючого як суб'єкту забезпечення дотримання визначених процедур в процесі провадження у справі про банкрутство в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми і на які опирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячена стаття. Теоретичні проблеми діяльності арбітражного керуючого в процесі провадження у справі про банкрутство аналізувало чимало українських учених, зокрема, Білоконь Т.М. [2], Бутирська І. А. [3], Колотілова Т.М. [4], Кузьменко О., Безрутченко С. [5], Левшина Я. О. [6], Поляков Б.М. [7], Рябцева Я.Г. [8], Чорна Ю. В. [9], Яринко Б. В. [10] та ін. Проте, чимало аспектів проблематики залишаються недостатньо вивченими. Зокрема, актуальною є тематика пов'язана з особливостями застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження особливостей застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження з новим обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Отже, 24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 було введено військовий стан у відповідь на повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [11] передбачає, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30 – 34, 38, 39, 41 – 44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені частиною першою статті 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [12]. Такий стан — це лише тимчасовий захід. Після його скасування всі обмеження прав і свобод громадян повинні бути скасовані, а повноваження органів влади повертаються до звичайного режиму. Підкреслимо, що від воєнного стану необхідно відрізнити поняття «особливий період». В Україні особливий період розпочався 18 березня 2014 року відповідно до Указу Президента України № 303/2014

«Про часткову мобілізацію» [13], затвердженого встановленим порядком, який оголосив часткову мобілізацію, у зв'язку з чим в Україні і настав особливий період. Що цікаво, законом України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» не було визначено чіткого порядку припинення особливого періоду і тому він фактично діяв до 24 лютого 2022 року [14].

У відповідь на гострі проблеми з якими зіштовхнулася держава у сфері регулювання господарсько-правових відносин була розпочата робота над відповідними змінами і доповненнями до положень законодавства з питань банкрутства. У пояснювальній записці до проекту Закону України «Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства щодо застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану» було наголошено, що «...для повноцінного використання можливостей Кодексу для збереження сталості економічних відносин в Україні, можливості відновлення платоспроможності боржників, в тому числі збереження робочих місць і врегулювання виконання зобов'язань, а також запобігання банкрутству боржників або швидкого виходу неплатоспроможних боржників з ринку, існує необхідність передбачити компенсаторні і додаткові механізми на час воєнного стану...» [15].

В результаті було прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань провадження та застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану» від 13 липня 2023 року № 3249-IX [16], положення якого в цілому схвально було прийнято громадськістю та суб'єктами правозастосування [17].

Важливим учасником зазначених відносин виступає арбітражний керуючий. Його завданнями є управління майном боржника, розробка планів відновлення платоспроможності, реалізація активів, розподіл коштів між кредиторами та інші дії, що спрямовані на забезпечення інтересів усіх сторін процесу [1]. Право на здійснення діяльності арбітражного керуючого надається особі, яка отримала відповідне свідоцтво у порядку, встановленому цим Кодексом, та внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України [18]. Відповідно до ст. 10 Кодексу України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII арбітражний керуючий є суб'єктом незалежної професійної діяльності [18]. Бути суб'єктом незалежної професійної діяльності означає виступати особою, яка здійснює певний вид діяльності на основі професійних знань і навичок без безпосереднього підпорядкування роботодавцю. Такі особи зазвичай надають свої послуги на основі цивільно-правового договору або на інших підставах, визначених у законодавстві, але не трудового договору. Суб'єкти незалежної професійної діяльності мають право самостійно визначати порядок, методи та умови виконання своєї роботи, а також несуть відповідальність, визначену в договорі або законі, за результат своєї діяльності. У ч. 2 ст. 10 Кодексу України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII визначається квазі-трудова характер правових відносин між арбітражним керуючим та підприємства-боржника (коли робочі відносини формально не визначені як трудові згідно з законодавством, але фактично вони мають ознаки трудових відносин). Зазначена квазі-трудова природа відносин між арбітражним керуючим та підприємством-боржником певним чином відрізняє його правовий статус від представників інших незалежних професій. Наприклад, від адвоката, правовий статус якого досить наближений до керуючого. Зокрема законодавчо визначено, що з моменту постановлення ухвали (постанови) про призначення його керуючим санацією або ліквідатором арбітражний керуючий до моменту припинення здійснення ним повноважень прирівнюється до службової особи підприємства-боржника. Зрозуміло, що правила внутрішнього трудового законодавства та інші локальні правові акти на нього не розповсюджуються. Водночас, набуття статусу прирівняного до службової особи підприємства-боржника обумовлює набуття певних додаткових обов'язків арбітражним керуючим. Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII визначає одну з таких особливостей у ч. 4 ст. 10. Мова йде про те, що на підприємствах, що провадять діяльність, пов'язану з державною таємницею, арбітражний керуючий повинен мати допуск до державної таємниці, а в разі його відсутності – отримати такий допуск у встановленому законом порядку [18]. Зазначена норма дає підстави припустити з використанням аналогії закону, що і в інших випадках при отриманні доступу до чутливої інформації комерційного або персонального характеру

арбітражний керуючий має оформити такий доступ у певному визначеному порядку. В цілому, арбітражний керуючий під час виконання своїх повноважень отримує право безперешкодного доступу до інформації, в тому числі до конфіденційної, про боржника, його майно та кошти. Безперечно, такі позитивні зміни сприятимуть більш ефективній роботі арбітражного керуючого, скороченню тривалості процедур банкрутства, забезпечать своєчасне проведення аналізу фінансово-господарської діяльності боржника, дозволять скерувати вектор розвитку справи про банкрутство у правильному напрямі [1].

Відповідно до положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо окремих питань провадження та застосування процедур банкрутства у період дії воєнного стану» 13 липня 2023 року № 3249-IX стосовно боржника справу про банкрутство (неплатоспроможність) може бути відкрито без здійснення авансування передбаченої цим Кодексом винагороди арбітражному керуючому на депозитний рахунок суду. У такому разі до заяви про відкриття справи про банкрутство (неплатоспроможність) додається копія укладеної заявником угоди з обраним ним арбітражним керуючим про виконання арбітражним керуючим повноважень у справі про банкрутство (неплатоспроможність) до її закриття з виплатою на умовах, визначених цією угодою, винагороди в розмірі, що не має перевищувати розмір, встановлений Кодексом України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII [16].

Арсенал правових інструментів арбітражного керуючого було доповнено можливістю направлення запиту, що в черговий раз наблизило статус керуючого до представника іншої незалежної професії – адвоката. Запит арбітражного керуючого визначено регламентовано ст. 12-1 Кодексу України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII [16]. Відповідно до положень законодавства, запит арбітражного керуючого - це письмове або у формі електронного документа звернення арбітражного керуючого, до органів публічного управління, їх посадових та службових осіб, підприємств, установ, у тому числі банків, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, депозитарних установ та інших професійних учасників ринків капіталу, організацій незалежно від форми власності та підпорядкування, громадських об'єднань, фізичних осіб про надання інформації, копій документів, необхідних арбітражному керуючому для здійснення повноважень у справі про банкрутство (неплатоспроможність) щодо боржника, а також членів сім'ї боржника - фізичних осіб. Таким чином, арбітражний керуючий отримав сьогодні вагомий правовий інструмент впливу, що вимагає його певного критичного аналізу у контексті дотримання вимог законодавства про захист персональних даних. При цьому підкреслимо, що законодавство про захист персональних даних не передбачає винятків пов'язаних з воєнним станом.

Так, Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII досить у загальному вигляді визначає обов'язки арбітражного керуючого у сфері захисту інформаційних ресурсів підприємства-боржника. Зокрема, арбітражному керуючому забороняється розголошувати відомості, що стали йому відомі у зв'язку з його діяльністю, і використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб, а обов'язок збереження цієї інформації поширюється також на осіб, які перебувають з арбітражним керуючим у трудових відносинах, а також на інших осіб, які мають доступ до зазначеної інформації [18]. Таким чином ця норма створює позитивний обов'язок для арбітражного керуючого не лише забезпечити збереження інформації, яка стала йому відома у процесі здійснення своєї професійної діяльності, тобто набула характер професійної інформації, але й створити умови за яких треті особи, зокрема ті, що перебувають з ним у трудових відносинах, а також ті, хто може обробляти таку інформацію не допустили її неправомірного використання або розкриття. Під час виконання повноважень арбітражний керуючий має право на безпосередній доступ до інформації про боржників, їхнє майно, доходи та кошти, у тому числі конфіденційної, що міститься в державних базах даних і реєстрах, у тому числі електронних. Порядок доступу до такої інформації з баз даних та реєстрів встановлюється центральними органами виконавчої влади, які забезпечують їх ведення [18]. Конфіденційна інформація – це інформація, доступ до якої обмежено та захищено від розголошення, передачі або використання без дозволу власника. Це може бути

комерційна, виробнича, технічна або інша інформація, яка має економічну цінність через свою конфіденційність. Власник такої інформації вживає заходів щодо її захисту від несанкціонованого доступу, розголошення або використання. Несанкціоноване розголошення конфіденційної інформації може призвести до негативних наслідків як для самого підприємства-боржника, так і для його власників, засновників, найманих працівників.

Також на необхідності збереження комерційної таємниці наголошують положення Порядку здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих : Наказ Міністерства юстиції України від 06 грудня 2019 року № 3928/5. Зазначений нормативно-правовий акт наголошує, що арбітражний керуючий під час проведення перевірки має право: вимагати нерозголошення головою та членами комісії інформації, що є комерційною таємницею, яка стала доступною їм під час проведення перевірки. Залучені до проведення перевірки найбільш досвідчені та висококваліфіковані арбітражні керуючі зобов'язані не розголошувати інформацію, що є комерційною таємницею, яка стала доступною їм під час проведення перевірки [19]. У цьому випадку ми бачимо нормативне втілення обов'язку арбітражного керуючого, встановленого у ст. 10. Кодексу України з процедур банкрутства від 18 жовтня 2018 року № 2597-VIII [18].

Підкреслимо, що поняття комерційна таємниця або конфіденційна інформація не охоплюють всі можливі випадки та змістовні характеристики відомостей, доступ до яких може мати арбітражний керуючий. Як було нами наголошено, важливим елементом інформаційного характеру можуть бути персональні дані фізичних осіб, визначення яких наведено у Законі України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI. [20] та у Загальному Регламенті із захисту даних (Регламент (ЄС) 2016/679) [21], що замінює та скасовує Директиву 95/46/ЄС, та Директиви (ЄС) 2016/680, яка встановлює правила про захист фізичних осіб щодо обробки персональних даних компетентними органами. Сьогодні персональні дані не слід розглядати лише як нерухомий пласт на серверах та архівних полицях: це актив, який дійсно є результатом інтелектуальних зусиль, який, в силу обробки для маркетингових і рекламних цілей, може набувати і достатньо креативного опрацювання та використання для практичних і наукових цілей. Тому логічно розглядати масиви накопичених даних про осіб як цінний об'єкт, який компанія-конкурент буде зацікавлена купити, оскільки це прямий шлях до побудови маркетингових і, в результаті, нових бізнес-стратегій [22].

Висновки та пропозиції дослідження. Підсумовуючи підкреслимо, що у контексті змін до законодавства викликаних потребами регламентування відносин банкрутства у воєнний час виникає необхідність критично оцінити можливості арбітражного керуючого отримати широкий доступ до персональних даних. Подібна оцінка можлива на основі моніторингу практики правозастосування або практики судів щодо фактів можливих порушень у сфері забезпечення захисту персональних даних. Підсумовуючи питання забезпечення таємниці в процесі провадження у справі про банкрутства з боку арбітражного керуючого, наголосимо, що у нормативно-правове поле необхідно ввести категорію «таємниця діяльності арбітражного керуючого». За основу техніко-юридичного конструювання такої норми можна взяти положення щодо діяльності інших представників незалежної професійної діяльності – адвокатів. Таємницю діяльності арбітражного керуючого складає будь-яка інформація, що стала відома арбітражному керуючому, особам які перебувають з ним у трудових відносинах, яка характеризує господарсько-фінансову та комерційну діяльність підприємства-боржника, а також питання, з якими власники (засновники) або працівники підприємства-боржника зверталися до арбітражного керуючого, зміст його порад, консультацій, роз'яснень арбітражного керуючого, складені ним документи; інформація, що належить до персональних даних, комерційної таємниці та інші відомості, одержані арбітражним керуючим під час заходів щодо розпорядження майном боржника його санації або ліквідації банкрута-юридичної особи або реструктуризації боргів боржника чи їх погашення у випадку боржника-фізичної особи.

Практичним засобом забезпечення гарантій дотримання з боку арбітражного керуючого вимог щодо таємниці своєї професійної діяльності та збереженні від розголошення отриманої інформації може стати укладання між ним та підприємством-боржником договору про

нерозголошення. Він має охоплювати будь-яку комерційну, фінансову та технічну інформацію; інформацію, що стосується минулої, поточної або майбутньої господарської діяльності підприємства-боржника; пропозиції та інші об'єкти інтелектуальної власності, схеми; інформацію про клієнтів, умови співпраці з клієнтами; інформацію стосовно об'ємів господарської діяльності, щодо формування планів продажів; інформацію щодо бюджетів та планування; інформацію щодо нарахування та сплати бонусів клієнтам та працівникам; інформацію щодо працівників; інформацію щодо звітності, бази даних клієнтів, бізнес-політику або практику, інформацію про бізнес-процеси та персональні дані.

Посилання:

1. Тищенко Н. Які «подарунки» арбітражним керуючим готує нова реформа адвокатури? URL: <https://jur-gazeta.com/dumka-eksperta/yaki-podarunki-arbitrazhnim-keruyuchim-gotue-nova-reforma-advokaturi.html>. (дата звернення 11.08.2023 р.)
2. Білоконь Т.М. Організаційно-економічний механізм санації підприємств цукрової промисловості: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.04. Нац. наук. центр «Ін-т аграр. Економіки» УААН. К., 2008. 20 с.
3. Бутирська І. А. Учасники провадження у справі про банкрутство: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. НАН України, Ін-т екон.- прав. дослідж. Київ, 2017. 20 с. 6
4. Колоділова Т.М. Дозвільні послуги міністерства юстиції України у сфері банкрутства: питання сьогодення. Юридична наука. №6. 2020. С. 99-108.
5. Кузьменко О., Безрутченко С. Аналіз проблем правозастосовної діяльності у сфері фіктивного і прихованого банкрутства. Право України. 2009. № 3. С. 109-113.
6. Левшина Я. О. Відповідальність у процедурі банкрутства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Донец. юрид. Ін-т МВС України. Кривий Ріг, 2020. 20 с
7. Поляков Б.М. Правові проблеми регулювання неспроможності (банкрутства) автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. НАН України. Ін-т екон.-прав. дослідж. Донецьк, 2003. 18 с.
8. Рябцева Я.Г. Правовий статус арбітражного керуючого автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.04. Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. К., 2006. 18 с.
9. Чорна Ю. В. Світові системи банкрутства: господарсько-правовий аспект: автореф. дис. канд. юр. наук за спец. 12.00.04. НАН України, Ін-т екон.- прав. дослідж.. Київ, 2018. 19 с.
10. Яринко Б. В. Адміністративно-правові засади здійснення контролю за діяльністю арбітражних керуючих: автореф. дис ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ, 2020. 21 с.
11. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24 лютого 2022 року №64/2022 URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 25.07.2023 р.)
12. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. Верховна Рада України. База «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>. (дата звернення 25.07.2023 р.)

Статтю було подано	19.07.2023	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	20.07.2023	The article was revised
Статтю було прийнято	25.07.2023	The article was accepted